

Володимир СЕРГІЙЧУК,

*голова Міжнародної громадської організації
Платформа «Діалог Євразії», професор Київського
національного університету імені Тараса Шевченка*

УКРАЇНСЬКЕ ЄВРАЗІЙСТВО ЯК ЧИННИК ПОРОЗУМІННЯ МІЖ НАРОДАМИ

Наприкінці ХХ століття, яке принесло світовій цивілізації величезний поступ у розвитку науково-технічного прогресу, стало зрозумілим, що політики не завжди спроможні зупинити ескалацію напружень у багатьох регіонах планети, що призводить до кровопролиття, принижень людської гідності. А протести проти насилля виливаються в нові форми захисту своїх прав, що породжує тероризм, а відтак – численні жертви невинно убиєнних. Україну поки минули між-етнічні конфлікти, але Кавказ горить, нестабільна ситуація в Таджикистані. Тому народи поставили питання перед своїми інтелектуалами: що робити, тим паче, що почали поширюватися теорії про зіткнення цивілізацій?

Якщо до розпаду СРСР існувала ідея зіткнення між Сходом і Заходом, або між країнами НАТО й Варшавського договору, то відтепер створюються нові ворожі фронти й готуються зіткнення між цивілізаціями, засновані на релігійних і культурних відмінностях. І таким чином створюється новий фундамент для продовження панування домінуючого блоку.

Видатний турецький мислитель Фетхуллах Гюлен виступив із пропозицією протиставити конфліктові цивілізацій терпимість, яка повинна стати невід'ємною частиною кожного з нас, цінністю, яка надає нашим помислам особливого відтінку. Сьогодні, наголошував він, потрібно активізуватися задля створення у нашому суспільстві «Платформи толерантності». Своєю чергою діяльність, спрямована на поширення толерантності, має

винагороджуватись, адже передусім ми повинні керуватися почуттям терпимості. Бо наше суспільство нині й справді перебуває на порозі кардинальних змін, пов'язаних із процесами глобалізації, і ми говоримо про важливість діалогу з іншими країнами, забуваючи про те, що діалог повинен починатися усередині суспільства.

У цьому контексті вияв толерантності повинен неодмінно заохочуватися. Варто різними способами, зокрема через засоби масової інформації, поширювати такі поняття, як демократія, мирне співіснування, діалог, толерантність і благодетерпимість. Кожен, як індивід і член суспільства, має визначені зобов'язання у справі поширення цих понять і надання можливості всім людям скористатися ними.

Бо в країнах, де немає терпимості, у суспільствах, де немає толерантного ставлення між людьми, не може з'явитися колективна свідомість і однодумність.

У подібних країнах будь-яка, навіть незначна вільна думка стикається з протиборством, усе заплутується в павутинні взаємних протиріч, аргументів і контраргументів. Зусилля мислителів тут не мають результатів. У такій країні здорове мислення в принципі неможливе, а свобода віросповідання – не більш ніж утопія, здійснення якої однаково не гарантує того, що люди зможуть жити за своїм вибором: вірити, у що хочуть, і керуватися своїм релігійним переконанням. Більше того, утвердження в подібній країні правової держави неможливе за визначенням, навіть якщо вона формально присутня, то це однак не більш ніж міраж, оманна ілюзія.

За відсутності толерантності й терпимості не може бути й об'єктивних засобів масової інформації, що несуть людям добро й світло, а також глибокої наукової думки й здорової масової культури.

Видатний письменник Чингіз Айтматов одним з перших відчув ці проблеми – він родом з СРСР, де превалювала російська чи слов'янська ідеологія, до того ж він мусульманин, син киргизького народу. Під час нашої розмови 2003 року в Бішкеку він сказав: «...постало питання, чи можемо ми, киргизи, жити окремо, розв'язати проблеми самотужки, отримавши незалежність. Ті самі проблеми у казахів, інших наших сусідів, українців, грузинів»...

І саме у взаємозбагаченні й мирному діалозі про наявні проблеми сучасності, коли беруться до уваги мудрі настанови та-

джика Мевлямі, українця Сковороди і турка Гюлена, можна сподіватися на успіх діалогу, тоді вірменин зрозуміє азербайджанця, грек – турка, росіянин – грузина...

Тому постало питання: відпрацювати концепцію порозуміння, щоб не було крові, аби в нинішніх умовах глобалізації цивілізаційний діалог міг стати першочерговим завданням, оскільки виникає необхідність розвивати традиції різних суспільств жити разом, збагачуючись численними національними культурами. У цьому контексті важливе значення набуває вміння й бажання зрозуміти минуле кожного народу.

Тому в Стамбулі, де в кожному камені, як кажуть, присутня історія багатьох націй і перехрещуються цивілізаційні процеси сучасності – а Чингіз Айтматов там часто бував – народилася ідея започаткувати діалог між культурами і релігіями. Таким чином, саме в цьому аспекті створення Міжнародної громадської організації Платформа «Діалог Євразії» стало викликом інтелектуалам сучасності.

До цієї справи долучилися азербайджанець Анар, казах Олжас Сулейменов, українець Павло Загребельний, росіянин Ростислав Рибakov, турок Ільбер Ортайли, грузинка Гіулі Аласанія, молдаванин Борис Маріан... Вони зібралися у вересні 1998 року на берегах Босфору, і всі без винятку погодилися з тим, що найголовніша проблема полягає у відсутності діалогу. Тож обговорювали питання діалогу, конкретні кроки, які необхідно зробити для того, аби краще пізнати й зрозуміти один одного, сприяти миру й порозумінню на Землі. Результатом зустрічі стало прийняття двох важливих ухвал:

1. Для позитивного вирішення проблеми необхідно налагоджувати діалогові мости, насамперед через друкований орган, який стане «голосом і диханням Євразії». Представники інтелігенції мають зустрічатися на шпальтах цього журналу.

2. Щороку організовувати зустрічі інтелектуалів в рамках різних нарад і конференцій.

Штаб-квартира Платформи «ДЄ» залишився в Стамбулі, а цей неурядовий рух охопив такі держави, як Азербайджан, Білорусь, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Монголія, Росія, Таджикистан, Туреччина, Туркменістан, Україна. Декілька країн вже готують заявки для вступу до «Платформи», зокрема Індія, Китай, Латвія, Литва.

Покійний уже Чингіз Айтматов, який був першим головою Платформи, знайшов дуже вдалу і промовисту формулу, яка до-

помагає охарактеризувати її діяльність: «...місія євразійського самопізнання». Місія, яка допоможе зберегти культурну і духовну вагомість Людини в тривкому, глобалізованому світі, коли вже на часі питання виживання цивілізації. Війни, конфлікти на національному і релігійному ґрунті, нетерпимість до звичаїв іншого, занепад моралі, проблеми наркоманії, алкоголізму; сотні мільйонів людей в світі знаходяться за межею бідності... Все це проблеми, які постали не сьогодні, але їх треба розв'язувати нам»...

Українці разом з представниками інтелектуальної еліти 13 країн Європи й Азії прагнуть поглиблювати порозуміння між народами, толерантно ставитись до традицій і звичаїв кожного, добиватися в цьому напрямі взаємодії різних релігій і культур. Втіленням цих основоположних засад стали міжнародні конференції, круглі столи, виставки, що відбулися за участі письменників, науковців, парламентаріїв у Туреччині, Російській Федерації, Казахстані, Киргизії, Україні та інших країнах, що об'єднуються під егідою «Платформи».

Український національний комітет Платформи «Діалог Євразії» завжди брав активну участь у всіх її заходах, що й знайшло вираження в обранні представника нашої країни головою цієї міжнародної громадської організації на дворічний термін. Відтепер з'явилися нові можливості для утвердження провідної ролі нашої делегації в діяльності «Платформи», що може впливати також і на створення позитивного іміджу України на міжнародній арені. Зокрема, це може проявлятися в проведенні в Україні міжнародних форумів, на яких розглядатимуться актуальні проблеми відносин у сучасному світі, насамперед на Євразійському континенті, де наша держава здатна взяти на себе місію поглиблення діалогу між народами і культурами.

Перспективним, між іншим, було б заснувати в Україні своєрідний гуманітарний Давос, який привернув би увагу не лише євразійських інтелектуалів, а й представників національних еліт з усіх континентів. Якщо наша влада нарешті зрозуміє важливості подібної акції і підтримає її зі свого боку, представники нашої інтелектуальної й бізнесової еліти зможуть, глибоко переконаний, скористатися можливістю в черговий раз засвідчити перед усім світом, що ми спроможні бути посередником у діалозі між цивілізаціями.

Бо коли на нашій землі знаходять порозуміння між собою представники більше сотні різних етносів і народностей, вирі-

шуючи всі суперечки мирним шляхом, то вони зможуть довірити нам розв'язання своїх проблем і за межами України. Тим паче, що перші звернення такого плану до керівництва «Платформи» вже є: представники вірменської діаспори в Україні пропонують, аби саме ця міжнародна громадська організація виступила ініціатором діалогу інтелектуалів Вірменії і Туреччини щодо обговорення спільних трагічних сторінок минулого.

З іншого боку, представники нашого молодіжного крила від України готові запропонувати діалог порозуміння між Вірменією і Азербайджаном у справі Нагірного Карабаху.

Переконаний у головному: українство, котре тисячоліттями творилося в євразійських вимірах, за нинішньої ситуації таки зможе показати себе об'єднувальним чинником у міжцивілізаційному контакті через Платформу «Діалог Євразії».

Треба відзначити, що найвище керівництво більшості держав, представники яких були серед ініціаторів створення Платформи «Діалог Євразії», відчують необхідність гуманітарного діалогу, в якому головну роль відіграє духовна еліта націй. Як правило, глава держави, якщо наші Загальні збори відбуваються в її столиці, відвідує їх, виступає з привітальним словом. Так було, скажімо, в Бішкеку, в Астані – там Президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв зустрівся з членами «Платформи» навіть спільно з Президентом Туреччини Абдуллою Гюлем, який саме прибув з візитом до цієї країни. За нашої участі вони відкрили Академію тюркського світу... Михайло Фрадков як прем'єр-міністр Росії на той час, відкривав Форум у Москві. В Туреччині виступав на відкритті Молодіжного форуму Платформи «ДЄ» в Анталії спікер Парламенту.

В Україні ж досі влада з якоюсь осторогою ставилася до нашої організації. Мабуть, через оте дугінське євразійство, хоч до нього ми не маємо жодного відношення. Коли 2007 року Форум Платформи «ДЄ» проходив у Києві, я як голова її Українського національного комітету завчасно звернувся до Секретаріату Президента, особисто в кабінеті на Банковій просив, аби принаймні надійшло привітання від перших осіб держави, бо ж збирається інтелектуальна еліта багатьох країн. Але вийшло, як завжди... Не направили навіть привітання. Щоправда, прийшов рядовий чиновник Секретаріату, котрий, побувши на відкритті Форуму, де виголошували привітання від перших осіб багатьох держав, вражений побаченим і почутим каже: «Це треба було не тільки привітання, а щоб наш Президент прийшов!..».

На жаль, наша влада тоді просто не звернула увагу на гуманітарний діалог, який започаткували інтелектуали різних націй, хоч до створення Платформи мала відношення й Україна, яку спочатку представляв визначний письменник Павло Загребельний, потім відомий вчений-сходознавець Григорій Халимоненко.

Звичайно, коли згадують про євразійські країни, то називають Російську Федерацію й Туреччину, інколи ще Казахстан. Україну ж ніхто, як правило, не пов'язує з творенням євразійства як такого, хоча з незапам'ятних часів наші предки були безпосередньо причетними до цього процесу. Скажімо, вже після того, як на тутешніх чорноземах витворилося хліборобство, сюди починають навідуватися агресивні кочові племена зі сходу. Ті непрохані азіатські прибульці поступово й самі розчиняються в праукраїнській хліборобській стихії, водночас формуючи в підкорених автохтонів нові прикмети, що були притаманні тодішній східній цивілізації. Хіба не така доля спіткала скіфів, сарматів, гунів? Не забуваймо, що до такого широкого розмаїття особливостей європейської й азіатської цивілізацій додалися й прикмети західноєвропейської культури, коли на наші терени прибилися готи.

Сплав європейської та азіатської культур на теренах нинішньої України продовжується і в часи Київської Русі, коли наші князі здійснюють походи на Каспій, у Заволжя. А через якийсь час розпочинається зворотний процес, коли вже монголо-татарські орди підкорюють Галицько-Волинську державу. Особливо ж помітним взаємопроникнення цивілізаційних особливостей Сходу і Заходу спостерігається в часи козацтва, яке опиняється на межі двох світів – християнського й мусульманського. Тоді українська й тюркська кров змішувалася насамперед через виведення сотень тисяч наших співвітчизників до ординського полону, що згодом ставали підданими Кримського ханства й Османської імперії.

З другого боку маємо говорити і про мирне хліборобське освоєння українцями великих просторів за Уралом, де вони й донині плекають свої оригінальні ідеї й форми культурної, економічної та суспільної творчості на Сірому Клині, в Сибіру та на Зеленому Клині, завдяки чому ці терени відіграють нині важливу роль в розвитку економіки, а також одержали імпульс до культурного зростання.

Цього, очевидно, достатньо, аби переконатися, що українство вже протягом кількох тисячоліть розвивається як євразійський феномен світової цивілізації, відтак ми повинні бачити себе сьогодні не лише в площині відносин між Західною Європою і Російською Федерацією, а й заявляти про свої зовнішньополітичні й культурні пріоритети і в південно-східному напрямку, зокрема до Босфору, де й досі вражає уяву величний для нас Царгород, звідки наші предки завжди намагалися взяти енергію для чергового етапу розбудови власного державного життя і нового культурного поступу.

Тож, починаючи від наших обрядових пісень, в яких збережено найраніше згадки про виправи на Царгород, це місто було в нас завжди поняттям чогось казкового і міфічного. «Для нас, українців, — писав відомий маляр Олекса Грищенко, — немає яскравішого слова над слово Царгород. Воно освячене сторіччями і пов'язане з найвидатнішими подіями нашої історії. Від свого першого культурного пробудження, від свого хрещення, стара Русь обертається обличчям до славної столиці — центру найбагатших ринків.

Один по одному слідує завойовники, змінюються культури, народжуються нові політичні й соціальні концепції. Але живучість та особливий чар Царгороду ніколи не в'януть. У них віддзеркалюються цілі епохи. Їхня стародавність і вага губляться у сивині часу. В них зосереджується таємна сила, яка владно притягала найнеймовірніші народи далеких сторіч і недавнього минулого... немає в цілому світі другої країни чи нації, яка переховувала б спогад про Царгород з такою ревністю і яка століттями мріяла б про нього так містично, як Україна. Ні розлогість границь, ні наїзди орд, ні зміни урядів, ні останні криваві лихоліття, ніщо не може відвернути або затемнити погляд, який одного разу звернувся до чудового міста, “цариці-міста, захисника всіх інших міст, усіх церков, осередку знань і мистецтв”, як висловився один візантієць».

Слушно при цьому згадати й слова Святослава Гординського: «Як і всі інші раси, що живуть у холоднішому підсонні, ми віками відчували нестримний потяг на південь, до сонця та барв, і місто це чарувало уяву наших вояків і ченців, мистців і письменників, не менш як і народних співців, які оспівували облогу Царгорода молодим вродливим лицарям. З прийняттям християнства Царгород притягав нас силою своєї питомої ваги — як

великий осередок релігії і культури, а передусім, як місто, яке вміло єднати суперечності різних культур».

Цей потяг на південь посилювався ще й тому, що звідти наші предки, як правило, одержували позитивні відгуки щодо власного майбутнього. Адже саме Візантія першою визнала державність Русі, виплачуючи з 860 року данину київським князям Аскольду й Діру. З її столиці Константинополя ми одержали можливість прилучитися до здобутків християнства, що в поєднанні з одвічними традиціями праукраїнців піднесло культуру Київської Русі до вершин європейської досконалості, згодом поширило її з Києва на величезні простори угро-фінського розселення.

Тож не дивно, що після падіння державності нашого народу в князівську добу її майбутнє відродження започатковується козацтвом саме через розвиток південно-східного вектора своєї політики. Прагнучи втілити в життя ті плани, які не вдалося реалізувати в часи Київської Русі, нащадок турово-пінських Рюриковичів Дмитро Вишневецький перший свій закордонний візит від імені запорожців здійснив 1553 року саме до Туреччини. Цілком можливо це сталося тому, що в свідомості українства назавжди залишився потяг до берегів Босфору, де «візантійське вогнище має таку калорійну силу, що ніщо не могло зменшити його промінювання на нашу багату Вітчизну».

З цього з усього, очевидно, виходив і гетьман Богдан Хмельницький, котрий свій перший міждержавний договір підписав саме з Туреччиною. Значення цього напрямку в розвитку української козацької державності добре усвідомлювали й інші гетьмани, котрі намагалися в своїх державотворчих змаганнях заручитися підтримкою Блискучої Порти, — Іван Брюховецький, Петро Дорошенко, Іван Мазепа, Пилип Орлик... А куди подалися славні запорожці після зруйнування їхнього січового вогнища російською імператрицею Катериною II в 1775 році?..

Очевидно, вже в козацькі часи нашими дипломатами враховувалися основні геополітичні тенденції України, про що чітко скаже пізніше Юрій Липа: «Бо ж передусім не схід і не захід є джерелом України. Підложжям її раси, підложжям її культури й світогляду від самого початку і до останніх часів був Південь. Звідти прийшло оформлення християнства, тільки туди була єдина спроба перенесення столиці з Києва. Південь, Дунай і Закавказзя — це напрямні головної експансії київських князів,

Середземне море – напрямна політичної і торговельної експансії античного Понту.

Визначення напрямної на схід чи на захід – це передусім нищення власного характеру, духовости, що прийшла з півдня. Духовости, що зросла над південними морями й вододілами й розпросторилась, як кров по жилах, ідучи вгору Дніпром, Дністром, Дунаєм, Бугом і Доном, несучи до найглухіших закутків українських земель подих півдня. Чи ж не видно цього в егейських і геттиських взорах Старобільщини, чи ж не грає він павинними перами колядок на Полтавщині, чи не зв'язаний звичаями з-над Дінця? Де ж поділася Америка йонійського й малоазійського гелленства, як не в крові українців...».

Чи не ці фактори покликали до Константинополя з початком Першої світової війни членів Союзу Визволення України, які побачили можливість участі українських добровольців у турецькому експедиційному корпусі з метою ініціювати національно-визвольне повстання в Північному Причорномор'ї, включно з Кубанню. Тоді Порта, «так само, як кабінети берлінський і віденський», визнала необхідність визволення України й обіцяла сприяти «українському народові в справі утворення ним незалежної держави».

Ці слова не залишилися порожньою обіцячкою: коли «найбільші демократи» тогочасного світу, декларуючи право націй на самовизначення, відмовилися визнати його за українським народом після проголошення Четвертого Універсалу Центральної Ради, Туреччина була серед тих держав, які 9 лютого 1918 року першими визнали незалежність Української Народної Республіки. І навіть тоді, коли Уряд УНР опинився у вигнанні, його Посольство продовжувало функціонувати в Стамбулі.

Оцінюючи підсумки зовнішньополітичних відносин незалежної України протягом останніх двадцяти років, можемо також стверджувати, що південний і південно-східний напрямок залишається й донині досить перспективним для нашої держави. І йдеться про перспективу розвитку міждержавних зв'язків не лише з Туреччиною та країнами Закавказзя, Центральної Азії, а й власне класичного близького і далекого Сходу – Індією, Китаєм, Іраном, Японією, В'єтнамом...

Так, Україна відтепер повинна показати свої здобутки. До речі, я пробував довести нинішній українській владі, що Київ повинен відігравати важливу роль у діалозі євразійців. У нас дуже спрощене сприйняття Заходу і Сходу: Захід – це Західна

Європа, США, а Схід — це Росія. Не забуваймо, що був ще «Шовковий шлях» із Європи до Китаю. І чому нам не «відкрити» торований, старовинний «Шлях з варягів у греки»?

Завдання України, принаймні на два роки моєї каденції як голови «Платформи» я бачив і в тому, щоб зв'язати в гуманітарному плані, образно кажучи, ці два шляхи — Балто-Чорноморський з півночі на південь та «Шовковий шлях», який пролягає зі сходу на захід. Через Київ, через Стамбул, бо наша офіційна резиденція, як уже зазначалося, перебуває на Босфорі. Оскільки Україна головувала в «Платформі», то я бачив одним із своїх завдань те, щоб ці шляхи переплелися в діалозі культур і релігій.

Я одразу ж після свого обрання написав листа до Адміністрації Президента України, пропонуючи нашій владі долучитися до проєктів Платформи, зокрема організації свого роду гуманітарного Давосу. Наводив такий приклад: українсько-турецький круглий стіл «Сім'я як цінність в контексті релігії, традицій і сучасності», організований нами навесні 2010 року за сприяння Комітету з європейської інтеграції Верховної Ради України, переріс через півроку в широкомасштабну конференцію з цієї проблеми в Анталії, яка викликала неабиякий інтерес не лише в країнах Євразії. Приїхали представники 53 країн — понад 600 учасників! Вчені, філософи, історики, головні редактори ЗМІ розглядали проблеми, які цікаві не лише окремим країнам Сходу чи Заходу. Ми хотіли, щоб цими проблемами зацікавилися не тільки інтелектуали Євразії. Гуманітарний Форум може об'єднати всі континенти, порушуючи проблеми планетарного масштабу... Вони актуальні для всіх країн. Проблеми сім'ї та молоді, безробіття, соціальна нерівність, тероризм, расова та релігійна нетерпимість, наркоманія, СНІД...

Чому люди приїхали на конференцію в Анталію аж із-за океану? Не тільки оприлюднити свої доповіді, наукові дослідження, але і придивитися, що це за організація Платформа «Діалог Євразії», чим вона дихає...

Усі знають про Давос у маленькій Швейцарії, Польща з Криницею вийшла на європейську орбіту, в Ялті працює економічний міні-Давос... Ми пропонуємо створити гуманітарний Давос саме в Україні. Бо коли на Форумі в Анталії наша делегація вийшла з такою пропозицією, то киргизи одразу ж запропонували прийняти всіх на Іссик-Кулі... На моє звернення до

Банкової одержав відповідь від заступника міністра культури і туризму України: не заперечуємо, аби ви існували...

Незважаючи на це, інтелектуали України продовжують активно працювати в рамках «Платформи», організовуючи різні конференції, симпозіуми, презентації книг, перекладених з інших мов. Скажімо, тільки 2012 року ми видали в перекладі на українську філософські твори Фетхуллага Гюлена, есе відомого турецького письменника Гаруна Токака «Вони не дочекалися світанку» і роздуми казахського науковця й громадського діяча Гарифуллі Єсіма «Соціалізм».

Так, наприкінці листопада 2010 року я запевнив учасників форуму Платформи «Діалог Євразії» в Анталії, що інтелектуальна еліта нашої країни спроможеться на організацію своєрідного гуманітарного Давосу, який скликатиме найкращі уми світу для вирішення злободенних проблем. І ми справді хочемо, щоб в Україні відкрилося джерело необхідних і своєчасних рекомендацій, якими не тільки народи Євразії, а й усе людство зможе користуватися постійно. Сподіваюся, що справжній еліті України під силу цього досягти.

Своєрідний фундамент для цього ми вже заклали, організувавши в травні 2012 року в стінах Київського національного університету імені Тараса Шевченка зустріч інтелектуалів України й Туреччини, на якій обговорювали значення слова авторитетних діячів, їхнього впливу на розвиток людства. З огляду на це, я сподіваюся, що з часом ця зустріч переросте у своєрідний гуманітарний Давос, який приверне увагу не лише євразійських інтелектуалів, а й представників національних еліт з усіх континентів. І буде цілком закономірно, аби місцем таких зустрічей стала саме Україна, яка з огляду на своє географічне положення тисячоліттями збагачувалася здобутками сусідів, виворюючи самобутню власну духовність, якою завжди захоплювалися в далеких і близьких краях.

Презентація білоруського видання книги співголови Платформи «Діалог Євразії» Гаруна Токака «Вони не дочекалися світанку» в Спілці письменників Білорусі в жовтні 2011 року. Український переклад цієї книги презентовано в Національній Спілці письменників України в листопаді 2012 року
 Presentation of the Belarusian edition of the book *They Never Saw the Sunrise Again* by Garun Tokak, Co-Chairman of the Eurasian Dialogue Platform in the Union of the Belarusian Writers in October 2011. The Ukrainian translation of the book was presented at the National Union of the Ukrainian Writers in 2012

Відкриття міжнародної наукової конференції, організованої Платформою «Діалог Євразії», у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Голова Платформи Володимир Сергійчук і ректор КНУ імені Тараса Шевченка академік Леонід Губерський
 Opening of the International Scientific Conference organized by the Eurasian Dialogue Platform in the Taras Shevchenko National University in Kyiv, Head of the Platform Volodymyr Sergiychuk and Rector of the Taras Shevchenko National University in Kyiv, Member of NASU Leonid Gubersky

Зліва направо: Почесні голови Платформи Ростислав Рыбаков (Росія) і Нурлан Оразалін (Казахстан), генеральний секретар Платформи Ісмаїл Тас (Туреччина), Володимир Сергійчук, співголова Платформи Гарун Токак (Туреччина) і Почесний голова Платформи Анар (Азербайджан)
 Left to right: the Honorary Chairman of the Platform Rostislav Rybakov (Russia) and Nurlan Orazalin (Kazakhstan), Secretary General of the Platform, Ismail Tas (Turkey), Volodymyr Sergiychuk, Co-Chairman of the Platform Harun Tokak (Turkey) and Honorary Chairman of the Platform Anar (Azerbaijan)

Відкриття міжнародної молодіжної конференції Платформи «Діалог Євразії» в Одесі в квітні 2011 року
 Opening of the International Youth Conference of the Eurasian Dialogue Platform in Odessa in April 2011

Volodymyr SERGIICHUK,

*the Chairman of «Dialog of Eurasia» Platform International Public Organization,
Professor of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

UKRAINIAN EURASIANISM AS A FACTOR OF MUTUAL UNDERSTANDING AMONG PEOPLE

At the end of the 20th century, which brought enormous advancement in development of scientific and technical progress to the world civilization, it became clear that politicians are not always able to stop escalation of tensions in many regions of planet that results in bloodshed and humiliation of human dignity. And protests against violence result in the new forms of protecting own rights that generates terrorism and consequently killing of numerous innocent people. The post-Soviet regions also experienced own problems — Ukraine evaded the inter-ethnic conflicts, but the caucasian region is in a blaze and the situation in Tajikistan is unstable. Therefore, people put a question before their intellectuals: what should be done, especially as theories about the collision of civilizations began to outspread?

Before disintegration of the USSR, there was the idea of collision between the East and West, or between the countries of NATO and Warsaw Treaty, from now on new enemy fronts are created and the collisions between civilizations develops based on the religious and cultural differences. This establishes new foundation for continuation of the dominant block ruling.

The prominent Turkish thinker Fethullah Gulen then came forward with suggestion to confront the conflict of civilizations with tolerance, which shall become inalienable part of each of us, a value, which adds the special tint to our thoughts. He insisted that nowadays we shall activate to the maximum extent creation of «Platform of Tolerance» in our society. The activity directed towards popularizing tolerance must be encouraged and awarded as we shall mainly be guided by the sense of tolerance. Our society presently is actually on the threshold of the fundamental changes related to the processes of globalization, and we speak about impor-

tance of dialog with other countries while forgetting that a dialog must begin within our own society.

In this context, demonstration of tolerance shall be certainly encouraged. In addition to popularizing by mass media, outspread-ing and perception of such notions as democracy peaceful coexistence, dialog, tolerance and large heartedness are realities of our life. Each person as an individual and member of society has certain obligations regarding popularization of these notions and enabling all people to take advantage of these notions.

As a result, collective consciousness and harmony of ideas can not appear in the countries that do not cherish tolerance and do not have tolerant appeal among people in their societies.

In such countries any even insignificant free thought experiences hostility, which in turn faces contradiction, et cetera, and finally all this tangles in the spider web of mutual contradictions, arguments and counter-arguments. Thinkers' efforts here do not have results. In such country healthy thought is impossible in principle and freedom of religion is nothing more than utopia, which realization does not similarly guarantee that people will be able to live in accordance with their choice: to believe in what they want and to follow their religious persuasion. Moreover, it is impossible by definition to establish the legal state in such country; even if it formally is present — this, however, is no more than mirage, deceitful illusion.

In case of tolerance and large-mindedness absence, objective mass media that outspread wellness and light to the people as well as deep scientific thought and healthy mass culture may not exist.

The great writer Chingiz Aitmatov was one of the first who sensed these problems — he was born in the USSR, where Russian or Slavic ideology dominated, and from other side he was a Muslim, son of Kirgiz people. During our conversation in 2003, he said in Bishkek: question arises whether we, Kirgiz people, can live separately, resolve our problems independently, and obtain independence. Kazakhs, our other neighbours, Ukrainians, Georgians face the same problems...

The dialog may be successful only in the course of mutually beneficial and peaceful dialog about the vital problems of contemporaneity, in consideration of wise options of Tajik Mevlana, Ukrainian Skovoroda, and Turk Gulen. And then Armenians will understand Azerbaijanis, Greeks — Turks, Russians — Georgians.

So, the question arises to develop the concept of understanding to avoid bloodshed so that the civilization dialog might become the imperative objective in the present situation of globalization as there is a necessity to develop traditions of different societies to live together being enriched by numerous national cultures. In this context, ability and desire to understand the history of every nation gains the important significance.

Therefore in Istanbul, where each stone, so to speak, is steeped in history of many nations and the civilization processes of contemporaneity cross — and Chingiz Aytmatov often visited this place — an idea emerged to begin the dialog among cultures and religions. Thus, the creation of International public organization «Dialog of Eurasia» Platform became the challenge to the intellectuals of contemporaneity exactly in this aspect.

This idea attracted Azerbaijanian Anar, Kazakh Olgas Suleimenov, Ukrainian Pavlo Zagrebelnii, Russian Rostislav Rybakov, Turk Ilber Ortaily, Georgian Giuli Alasania, Moldovan Boris Marian. They met in September 1998 on shores of Bosphorus and all without exception agreed with the idea that the most important problem consists in absence of dialog. Therefore, they considered the issues of commencing dialog, concrete steps that are necessary to do so in order to better get to know and understand each other, facilitate peace and understanding in the world. The meeting resulted in adoption of two important resolutions:

1. In order to positively resolve any problem, it is necessary to lay the dialog bridges, above all things through a printed media, which will become «voice and breathing of Eurasia». The representatives of intelligentsia shall to meet at the columns of this magazine.

2. To organize annual meetings of intellectuals within the framework of various conferences and workshops.

Headquarters of «DE» Platform remained in Istanbul, and this non-governmental movement included the following countries: Azerbaijan, Belarus, Georgia, Estonia, Kazakhstan, Kirgizstan, Moldova, Mongolia, Russia, Tajikistan, Turkey, Turkmenistan, Ukraine. A number of countries already prepare request for participation in the Platform, in particular: India, China, Latvia, Lithuania.

The late Chingiz Aitmatov, who was the first chairman of Platform, found a very successful and eloquent formula that helps

describing its activity: «mission of Eurasian self-knowledge». Mission will help to preserve the cultural and spiritual meaningfulness of Man in a durable, globalized world that already actually faces an issue of civilization survival. Wars, conflicts based on national and religious nature, intolerance to the habits of other people, decline of moral, problems of drug addiction, alcoholism; hundred million people in the world are behind the line of poverty... All those problems emerged in the past, but we have to resolve them.

Ukrainians together with the representatives of intellectual elite of 13 countries of Europe and Asia aim at deepening understanding among people, tolerantly perceiving the traditions and habits of each people, and attempting to establish co-operation of different religions and cultures in this sphere. Those fundamental provisions were implemented by means of international conferences, round tables, exhibitions, which took place with participation of writers, researchers, members of parliament in Turkey, Russian Federation, Kazakhstan, Kirghizia, Ukraine, and other countries, which unite under an aegis of Platform.

The Ukrainian national committee of «Dialog of Eurasia» Platform always actively participated in all its events that resulted eventually in election of our country representative as the chairman of this international public organization for two year term. Nowadays, the new opportunities appear to implement the leading role of our delegation in the Platform activity that can result also in establishing positive image of Ukraine at the international arena. In particular, it may display itself in conducting international forums in Ukraine, which would focus upon the issue of relations in a modern world, above all things in the Eurasian continent where our country is able to undertake the mission of deepening the dialog between people and cultures.

It is a challenge, by the way, to found in Ukraine kind of original humanitarian Davos, which would attract attention of not only Eurasian intellectuals but also representatives of national elites from all the continents. And in case that our authorities do not understand importance of such action and not support, the representatives of our intellectual and business elite will be able, eventually, to take advantage of opportunity to once again prove to the whole world that we are able to be a mediator in a dialog between civilizations.

Given that the representatives of more than hundred different ethnic groups and nationalities find understanding among themselves as settling all disputes in a peaceful way, the international community will be able to trust us to resolve their problems outside Ukraine. Especially as we already have received the first such appeals to the Platform presidency: the representatives of Armenian Diaspora in Ukraine proposed that exactly this international public organization shall take the lead in dialog of intellectuals of Armenia and Turkey in relation to understanding of general tragic pages of their mutual past.

On the other hand, the representatives of our youth wing from Ukraine are ready to propose the dialog of understanding between Armenia and Azerbaijan on Nagorny Karabakh issue.

I strongly believe that Ukrainian heritage, which formed within the Eurasian paradigm during millenniums, will be able at the present situation to demonstrate itself as a unifying factor in the inter-civilization contact through the «Dialog of Eurasia» Platform.

There are good reasons to note that the top authorities of many countries, which representatives were among the initiators of «Dialog of Eurasia» Platform, feel the necessity of humanitarian dialog, in which a leading role is played by the spiritual elite of nations. As a rule, whenever our General meetings take place in the country's capital, its leader attends them and pronounces a welcoming word. It was the case, say, in Bishkek, Astana – there President of Kazakhstan Nursultan Nazarbaev met with the members of Platform even jointly with the President of Turkey Abdulla Gul, who visited this country at that time. They formally opened the Academy of Turkic world with our participation. Mihailo Fradkov as the prime minister of Russia at that time opened Forum in Moscow. The speaker of Turkish Parliament conducted opening of the Youth forum of «DE» Platform in Antalia.

In Ukraine, the authorities perceive our organization with some reservation. Presumably, the reason for this attitude is Dugin Eurasianism, which has nothing in common with our movement. When 2007 Forum of «DE» Platform was conducted in Kyiv, I as a chairman of its Ukrainian national committee appealed in advance to the Secretariat of President, personally to the office at the Bankova Street asking for at least greetings from the first persons of the government, because this would be the gathering of the intellectual elite of many countries. But nothing happened. They did

not send even greetings. True, the Secretariat official attended the opening of Forum, where greetings from the first persons of many states were pronounced, and was impressed with the level of such forum. Finally, he noted: there should be not only greetings sent but our President should come!

Unfortunately, our authorities then simply did not pay attention to the humanitarian dialog initiated by the intellectuals of different nations even then Ukraine took active part in creation of the Platform and at first was represented by Ukrainian famous writer Pavlo Zagrebelnii and then by the known scientist-orientalist Grigorii Halimonenko.

Certainly, when one recalls the Eurasian countries, he names Russian Federation and Turkey, sometimes Kazakhstan as well. As a rule, nobody associates Ukraine with creation of Eurasianism as such, although our ancestors directly participated in this process from time immemorial. For example, when agriculture appeared in the local black soils aggressive nomadic tribes began to invade these territories from the East. Those uninvited Asiatic strangers gradually dissolve in the primordial Ukrainian agricultural ethnos while forming at the same time in the subdued autochthons new signs, which were inherent to the Oriental civilization at that time. This was the real fate of scythians, sarmats, and guns. We shall not forget that such wide variety of European and Asiatic civilizations features was supplemented by the signs of Western European culture when Goths invaded our territories.

The mix of European and Asiatic cultures in the territory of present Ukraine progressed in times of Kyiv Russia, when our princes launched military expeditions to Kaspian, trans-Volga region.

And after some time the opposite process begins, when Mongol-Tartar hordes subjugate the Galitsko-Volyn state. The convergence of civilization features of the East and West is especially noticeable in times of the cossacks who appears on the verge of two worlds – Christian and Moslem. At that time, the Ukrainian and Turkic blood mixed primarily because hundreds of thousands of our compatriots were taken as prisoners to Horde where they eventually became subjects of the Crimean khanate and Ottoman Empire.

On the other hand, we have to note the peaceful agricultural land development by Ukrainians in the large territories behind the Urals, where they up until now cherish the original ideas and forms of cultural, economic, and public creation in Grey Gore, Siberia,

and Green Gore that facilitates their present important role in development of economy and also gives an impulse to cultural growth.

I strongly believe that this is obviously enough to prove that Ukrainian heritage develops as the Eurasian phenomenon of world civilization during several millenniums, consequently we must consider ourselves today not only in terms of relations between Western Europe and Russian Federation but also to declare about the foreign-policy and cultural priorities in South-East direction, in particular in Bosphorus, where majestic Tsarigrad still catches our imagination and where our ancestors always intended to take energy for continuous development of our own country and new cultural advancement.

Therefore beginning from our ceremonial songs, which mention well-kept memories about earliest expeditions to Tsarigrad, this city was always a notion of something fairy-tale and mythical for us. «For us, Ukrainians, – the known artist Oleksa Gryschenko wrote, – there is no more lively word than word Tsarigrad. It is sanctified by centuries and related to the most prominent events of our history. From the first cultural awakening, from christening, old Russia turned to the glorious capital – the center of richest markets.

Conquerors come and go, cultures change, new political and social concepts emerge. But vitality and special charm of Tsarigrad never fade. They mirror whole epochs. Their antiquity and weight are lost in the grey fleur of time. They also concentrate the secret force, which imperiously attracted the most unbelievable people of distant centuries and recent years... There were no other country or nation in the entire world, which hid flashbacks about Tsarigrad with such jealousy and which for ages dreamt about it so mystically, as Ukraine. Neither spreading of borders, nor quick attacks of hordes, nor changes of governments, nor the latest bloody ages, nothing could turn away or darken a look, which once catch the wonderful city, «tsar-city, defender of all other cities, all churches, center of knowledge and arts», as one Byzantian said once».

There are good reasons to remember here the words of Svyatoslav Gordinskii: «As well as all other races, which live in more cold conditions, we felt an unrestrained drive southward for ages, to the sun and bright colours, and this city charmed imagination of our warriors and monks, artists and writers, no less as the folk singers who glorified the siege of Tsarigrad to the young beautiful knights.

With adoption of Christianity, Tsarigrad attracted us by force of special gravity — as a large center of religion and culture, and foremost, as the city, which was able to connect contradictions of various cultures».

This drift southward increased as our ancestors, as a rule, received positive reviews in relation to our own future from there. Byzantium was the first country to recognize the state system of Russia by paying contribution to the Kyiv princes to Askold and Dir starting from the year of 860. Its capital of Constantinople provided opportunity for us to encompass achievements of Christianity that in combination with ancient traditions of primordial Ukrainians brought the culture of Kyiv Russia to the top of European perfection and spread it afterwards from Kyiv over enormous areas of the Finnish-Ugric settlements.

Therefore no wonder that after disintegration of the nation identity of our people during princely age, its future revival begins by the cossacks exactly by way of developing south-east vector of their policy. While intending to implement plans that were not realized in time of Kyiv Russia, descendant of Turovo-Pinsk Riurikid Dmitro Vishnevetskii made his first international visit on behalf of Zaporozhean Cossacks in 1553 exactly to Turkey. It is fully possibly that it happened because consciousness of Ukrainians for a long time gravitated towards the banks of Bosphorus, where a «byzantine hearth had such intensity that nothing could decrease its appeal upon our rich Fatherland».

Eventually, Hetman Bogdan Khmel'nitskii shared the same ideas as he signed his very first intergovernmental agreement with Turkey. The value of this direction in development of the Ukrainian Cossack nation identity was well realized by other hetmans, who intended to ensure support of Sublime Porte in their state development efforts: Ivan Briukhovetskii, Petro Doroshenko, Ivan Mazepa, Philip Orlik... And where the glorious Zaporozhean Cossacks went after destruction of their camp by the Russian empress Catherine II in 1775?..

Obviously, our diplomats already in cossack times considered the basic geopolitical tendencies of Ukraine what Yurii Lipa expressly pronounced later: «First thing, neither East nor West is the source of Ukraine. The South was always basis for its race, its culture and world view from beginning to date. Christianity came from this side, and the only attempt to transfer the capi-

tal from Kyiv was made in this direction. South, Danube, and Transcaucasia — were the primary directions for expansion of the Kyiv princes, Mediterranean was the direction of political and trade expansion of ancient Pontus.

Determination of direction towards east or west means first of all elimination of own character and spirituality that came from the South. This spirituality shaped over south seas and watersheds and outspread, as a blood in the veins, upwards along Dnepr, Dniester, Danube, Bug, and Don rivers towards the most distant parts of Ukrainian territory. This manifests itself in Eegian and Hettite looks of Starobilshina, it plays with peacock feathers of Christmas carol in Poltavshina, it is connected with the traditions of Donets river territories. Where America of Ionic and Asia Minor Hellenism have got to, but in the blood of Ukrainians».

Maybe those factors called the members of Union of Liberation of Ukraine to Constantinople upon beginning of the First World War as they saw opportunity of participation of the Ukrainian volunteers in the Turkish expeditionary corps in order to initiate the national liberation revolt in North Black Sea region including Kuban. Then Porte, «together with cabinets of Berlin and Vienna», recognized the necessity of liberation of Ukraine and promised to render assistance to the «Ukrainian people in the matter of their development of independent state».

These words were the empty promise: when the «largest democrats» of that time world while declaring the right of nations on self-determination renounced to recognize it for Ukrainian people after proclamation of the Fourth Universal of Central Rada, Turkey was among those states, which on February 9, 1918 first recognized independence of Ukrainian People's Republic. And even then the Government of UPR found itself in banishment, its Embassy continued to function in Istanbul.

While assessing the results of foreign-policy relations of independent Ukraine during the last twenty years, we can also assert that south and south-east direction still remains quite perspective one for our state. And this means not only development of inter-governmental relations with Turkey and countries of Transcaucasia and Central Asia but also actually the classic Middle and Far East — India, China, Iran, Japan, Vietnam.

Yes, Ukraine from now on must show its achievements. By the way, I tried to convince the present Ukrainian authorities that

Kyiv shall play important role in the dialog of Eurasia. We have the very simplified perception of the West and the East: West is Western Europe, the USA, and the East is Russia. We shall not forget that the «Silk Road» existed from Europe to China. And why not «open» the proven, age-old «trade route from the Varangians to the Greek»?

Mission of Ukraine, at least during two years of my cadence in the capacity of the heads of Platform, shall be to link in a humanitarian way, vividly speaking, these two paths — Baltic-Black Sea from north to south and «Silk Road», which runs from east westward. It shall be done via Kyiv and Istanbul because our official residence, as was already marked, is on Bosphorus. As Ukraine presided in Platform, I saw one of my tasks to interlace these roads in the dialog of cultures and religions.

Immediately after my election, I wrote a letter to Administration of the President of Ukraine suggesting to join our projects of the Platform, in particular, organization of the sort of humanitarian Davos. I made the following example: Ukrainian — Turkish round table on the subject «Family as the value in the context of religion, traditions, and contemporaneity» organized by us in spring 2010 with the assistance of Committee on European Integration of Verkhovna Rada of Ukraine in half-year term turned into a full-size conference focusing this issue in Antalia, which attracted outstanding interest not only in the Eurasian countries. Representatives of 53 countries attended the conference — over 600 participants! Scientists, philosophers, historians, the editor-in-chiefs of printed editions examined the problems, which were interesting not only for the certain countries of the East or the West. We wanted to draw the attention to these issues not only of the intellectuals of Eurasia. Humanitarian Forum can unite all continents by considering the problems of planetary scale... They are actual for all countries. Issues of family and youth, unemployment, social inequality, terrorism, racial and religious intolerance, drug addiction, AIDS.

Why did people attend our conference in Antalia from the ocean? Not only to promulgate the lectures, scientific researches, but also to assess this organization «Dialog of Eurasia» Platform and its influence...

Everybody knows about Davos in little Switzerland, Poland with Krynytsa went into European orbit, economic Mini-Davos functions in Yalta... We suggest to create humanitarian Davos ex-

actly in Ukraine. Because when our delegation made such proposal on the Forum in Antalia, Kirgiz delegation immediately suggested to organize such meeting in Issyk-Kul. Reply to my letter to the government came from the deputy minister of culture and tourism of Ukraine: this issue is under consideration.

Despite such attitude, the intellectuals of Ukraine continue to actively work within the framework of Platform by organizing various conferences, symposiums, presentations of the books translated from other languages. Say, only in 2012 we published in Ukrainian language philosophical works of Fethullah Gulen, the essays of the known Turkish writer Garun Tokak «They did not wait till dawn» and reflections of Kazakh researcher and politician Garifulla Esim «Socialism».

At the end of November 2010, I assured the participants of forum of «Dialog of Eurasia» Platform in Antalia that the intellectual elite of our country will be able to organize the kind of humanitarian Davos, which would attract the best minds of the world for the resolving the pressing issues. And we really want Ukraine to become the source of necessary and timely recommendations, which will be continuously used not only by the people of Eurasia but also by the whole humankind. I hope that the real elite of Ukraine is capable to do so.

We already laid the specific foundation for this purpose by organizing the meeting of intellectuals of Ukraine and Turkey in May 2012 in Kyiv National University named after Taras Shevchenko, during which we discussed the value of word of authoritative figures, their influence upon development of humanity. Taking consideration of this event, I hope that in the future this meeting will transform into kind of humanitarian Davos, which will draw attention of not only Eurasian intellectuals but also of representatives of national elites from all continents. And it is fully appropriate that Ukraine shall become the place of such meetings as it was enriched for millenniums by achievements of neighbours, given its geographical location, while creating own spirituality, which always was appraised in distant and nearby places.